

ULKOASIAINMINISTERIÖ
Kansalaispalvelut, Protokollapalvelut
KPA-20 PRO-00

LAUSUNTO

HELM237-1

22.12.2011

SISÄASIAINMINISTERIÖ

23.12.2011

INRIKESMINISTERIET

Sisäasiainministeriö

Viite

Lausuntopyyntö 23.11.2011 SM065:00/2010; lausunto 18.7.2009 HEL5953-17; lausuntopyyntö
30.5.2009 SM029:00/2006

Asia

Luonnos hallituksen esitykseksi - poliisin henkilötietolaki ja siihen liittyvä lainsäädäntö

Sisäasiainministeriössä on valmisteltu hallituksen esitys, jossa ehdotetaan muutoksia henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annettuun lakiin ja henkilötietojen käsittelystä rajavartiolaitoksessa annettuun lakiin, Euroopan unionin jäsenvaltioiden lainvalvontaviranomaisten välisen tietojen ja tiedustelutietojen vaihdon yksinkertaistamisesta tehdyn neuvoston puitepäätöksen lainsäädännön alaan kuuluvien säännösten kansallisesta täytäntöönpanosta ja puitepäätöksen soveltamisesta annettuun lakiin, arpajaislakiin sekä rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä ja selvittämisestä annettuun lakiin. Esitys on valmisteltu virkatyönä sisäasiainministeriön poliisiosastolla. Henkilötietojen käsittelystä rajavartiolaitoksessa annetun lain muutosehdotukset on valmisteltu virkatyönä sisäasiainministeriön rajavartio-osastolla.

Valmistelu perustuu edelliselle eduskunnalle annettuun, mutta rauenneeseen hallituksen esitykseen (HE 98/2010 vp). Valmistelussa on pyritty ottamaan huomioon eri asiantuntijatahojen perustuslakivaliokunnalle antamat lausunnot rauenneen esityksen käsittelyssä.

Ulkoasiainministeriö antaa luonnoksesta seuraavan lausunnon:

Yleistä

Tässä lausunnossa on otettu huomioon ulkoasiainministeriön rauennutta lakiehdotusta koskenut 18.7.2009 annettu lausunto (HEL5953-17), jonka johdosta onkin täsmennetty joitain aikaisemmin lausunnolle toimitetussa luonnoksessa olleita sanamuotoja. Tässä yhteydessä on otettu asianmukaisesti huomioon myös ulkoasiainministeriön näkemykset koskien poliisin ja Rajavartiolaitoksen mahdollisuutta saada tietoja ulkoasiainministeriön diplomaattirekisteristä.

Tämän lausunnon taustana on myös eduskunnan vastauksella 97/2009 vp hyväksytty hallituksen esitys laiksi passilain ja eräiden siihen liittyvien lakien muut-

tamiseksi. Kyseisillä säännöksillä muutettiin myös poliisin henkilötietolakia. Mitä tulee tietojärjestelmien hallintaan, edellä mainitun lainsäädännön mukaan (passilain 29 §:n 1 momentti) poliisi on passirekisterin rekisterinpitäjä myös niiden tehtävien osalta, jotka kuuluvat ulkoasiainministeriölle tai Suomen edustustoille. Muutoksen myötä myös ulkoasiainministeriön pitämä diplomaattipassi- ja virkapassirekisteri yhdistettiin poliisin ylläpitämään passirekisteriin (hallintoasiain tietojärjestelmä). Ulkoasiainministeriö ei siten hallinnoi passiasioiden osalta itse enää mitään henkilörekisteriä. Tämä seikka tulee ottaa huomioon säädettäessä poliisin ja Rajavartiolaitoksen oikeudesta saada tietoja eräistä rekistereistä ja tietojärjestelmistä.

Euroopan unionin yhteisen viisumijärjestelmän (VIS), jonka käyttö aloitettiin ensimmäisenä vaiheena 11.10.2011 Schengen-valtioiden Pohjois-Afrikassa sijaitsevista edustustoissa, tietojen luovutuksesta säädetään yhteisölainsäädännössä. Mitä tulee poliisin toimintaan viisumiviranomaisena, pääsy tietoihin määräytyy Euroopan parlamentin ja neuvoston viisumitietojärjestelmästä (VIS) ja lyhytaikaista oleskelua varten myönnettäviä viisumeja koskevasta jäsenvaltioiden välisestä tietojenvaihdosta antaman asetuksen (VIS-asetus; 767/2008/EY) mukaisesti. Tähän liittyen on myös tehty neuvoston päätös (2008/633/YOS) sisäisestä turvallisuudesta vastaavien jäsenvaltioiden viranomaisten ja Europolin pääsystä tekemään hakuja viisumitietojärjestelmästä (VIS) terrorismirikosten ja muiden vakavien rikosten torjumiseksi, havaitsemiseksi ja tutkimiseksi. Tämänkin lausunnon yksityiskohtaisissa huomioissa pohditaan muun ohessa VIS-asetukseen kohdistuvien artiklakohtaisten viittausten tarpeellisuutta. Mainittakoon, että lakiehdotusluonnoksen yksityiskohtaisissa perusteluissa (s. 38 ja 49) käytetään VIS-asetuksesta nimitystä *viisumitietojärjestelmän perustamisasetus*. Mainittakoon, ettei VIS-asetuksen virallisessa nimessä mitenkään viitata perustamiseen vaan nimenomaan määritellään kyseisen säännöksen lyhennetyksi nimeksi VIS-asetus.

Yksityiskohtaiset huomiot

Laki henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain muuttamisesta

13 §:n 1 momentin 8 kohta

Kohdassa säädettäisiin poliisin oikeudesta saada tehtäviensä suorittamista ja henkilörekisteriensä ylläpitämistä varten tarpeellisia tietoja ulkoasiainministeriön tietojärjestelmistä, passi- ja viisumihakemuksista, oleskelulupa- ja työlupapäätöksistä sekä Suomessa lähettäjävaltiota edustavan diplomaatti- ja konsuliedustuston, kansainvälisen järjestön Suomessa olevan toimielimen ja muun samassa asemassa olevan kansainvälisen toimielimen henkilökuntaan kuuluvista, näiden perheenjäsenistä ja yksityisessä palveluksessa olevista henkilöistä esitutkintaa, muuta tutkintaa ja poliisille ulkomaalaislaissa säädetyn tehtävän suorittamista varten.

Aikaisemmin lausunnonle toimitetusta luonnoksesta on muutettu sanamuotoa muun muassa siten, että viitataan passi- ja viisumipäätösten sijasta näitä koskeviin hakemuksiin. Ehdotukseen on lisätty myös ulkoasiainministeriön lausunnossa toivottu mahdollisuus luovuttaa Suomessa lähettäjävaltiota edustavan diplomaatti- ja konsuliedustuston, kansainvälisen järjestön Suomessa olevan toi-

mielimen ja muun samassa asemassa olevan kansainvälisen toimielimen henkilökuntaan kuuluvia koskevia tietoja.

Kuten edellä on käynyt jo ilmi, ulkoasiainministeriöllä ei ole eduskunnan vastauksella 97/2009 vp hyväksytyn lainsäädännön mukaan lainkaan omaa passiasioiden tietojärjestelmää, vaan ulkoasiainhallinto käyttää poliisin ylläpitämää passirekisteriä (hallintoasiain tietojärjestelmä). Nyt ehdotettu sanamuoto, jossa oikeutetaan saamaan ulkoasiainministeriön tietojärjestelmistä tietoja passihakemuksista, ei vastaa nykyistä asiantilaa, jossa passeja koskevia tietoja ei ulkoasiainhallinnossa lainkaan merkitä ulkoasiainministeriön rekistereihin vaan ne talletetaan suoraan poliisin passirekisteriin. Tästä tallettamisesta säädettäisiin ehdotuksen 14 §:n 1 momentin 3 kohdassa.

Lisäksi ehdotetussa 13 §:n 1 momentin 8 kodassa oleva ensimmäinen pilkku herättää kysymyksen siitä, mihin jäljempänä oleviin asioihin ilmaisulla ulkoasiainministeriön tietojärjestelmillä viitataan ("ulkoasiainministeriön tietojärjestelmistä, passi- ja viisumihakemuksista[..]").

Näin ollen voidaan ehdotetun 13 §:n 1 momentin 8 kohdan osalta todeta, että mahdollinen sääntely olisi ulkoasiainhallinnon passitietojen osalta tarpeellinen vain, jos haluttaisiin säätää erikseen poliisin pääsystä ulkoasiainministeriön tai Suomen edustustojen poliisin passirekisteriin tallentamiin tietoihin. Näin katsottaisiin, ettei ehdotettu 14 §:n 1 momentin 3 kohta yksinomaan oikeuttaisi poliisia saamaan sille luovutettuja tietoja käyttöönsä. Tältä osin mahdollinen 13 §:ään sijoitettava muotoilu voisi olla esimerkiksi seuraava:

"hallintoasiain tietojärjestelmästä tarpeellisia ulkoasiainministeriön ja Suomen edustustojen tallentamia passitietoja esitutkintaa, muuta tutkintaa sekä poliisille ulkomaalaislaissa säädetyn tehtävän suorittamista varten"

Ulkoasiainministeriöllä ei myöskään ole tietojärjestelmiä, jotka koskisivat edustustoissa jätettyjä oleskelulupahakemuksia (mukaan lukien työntekijän oleskelulupahakemukset), vaan näitä koskevat tiedot tallennetaan ulkomaalaisrekisteristä annetun lain (19.12.1997/1270) 3 §:n 1 momentissa mainittuun ulkomaalaisrekisterin hakemusasioiden osarekisteriin, jonka päävastuullinen rekisterinpitäjä on Maahanmuuttovirasto. Näin oleskelulupa- ja työlupapäätöksiä koskeva maininta tulisi poistaa pykälästä, koska ulkoasiainhallinnon oleskelulupia koskeviin ulkomaalaislain 69 §:ssä säädettyihin tehtäviin liittyvät tiedot luovutetaan Maahanmuuttoviraston toimesta (ehdotettu 13 §:n 1 momentin 9 kohta).

Ulkomaalaisrekisterin viisumiasioiden osarekisterin, josta säädetään ulkomaalaisrekisteristä annetun lain 3 §:n 2 momentissa, tietojen luovutuksesta esitutkitaviranomaiselle on säädetty ulkomaalaisrekisteristä annetussa laissa. Kyseinen ulkomaalaisrekisteristä annetun lain 10 §:n 1 momentin 2 kohdan säännös mahdollistaa tietojen luovuttamisen rikosten ehkäisemistä ja paljastamista sekä rikoksen johdosta toimitettavaa esitutkintaa varten. Viisumiasioiden osarekisteri, josta käytetään nimitystä SUVI, sisältää Suomen edustustoista haettujen Schengen-viisumeiden kansallisesti tallennettavat tiedot.

Lisäksi on mainittava, että ulkomaalaisrekisteristä annetun lain 3 §:n 3 momentin mukaisesti ulkomaalaisrekisteriä (sisältäen viisumiasioiden osarekisteri) pitää ja käyttää myös poliisi, jolloin se saa tietoja ulkomaalaisrekisteristä annetun lain 2 §:n mukaisen käyttötarkoituksen nojalla muun muassa ulkomaalaisten maa-

hantuloa ja maastalähtöä sekä oleskelua ja työntekoa koskevien asioiden käsitte-
lyä, päätöksentekoa ja valvontaa varten (ulkomaalaisrekisteristä annetun lain 2
§:n 2 momentti).

Näin olisi ilmeisesti tarpeen säädellä tässä vain poliisin oikeutta saada Suomessa
lähettäjävaltiota edustavan diplomaatti- ja konsuliedustuston, kansainvälisen jär-
jestön Suomessa olevan toimielimen ja muun samassa asemassa olevan kansain-
välisen toimielimen henkilökuntaan kuuluvia koskevia tietoja sekä poliisin pää-
syä itse ylläpitämiinsä ulkoasiainministeriön tai Suomen edustustojen poliisin
passirekisteriin merkitsemiin tietoihin.

Mainittakoon vielä, että lausunnolle toimitetun luonnoksen yksityiskohtaisten
perustelujen sanamuoto (s. 23) tuntuu vastaavan 30.5.2009 lausunnolle
lähetettyä luonnosta, eikä siinä ole otettu huomioon esimerkiksi edellä mainittua
muun muassa diplomaatti- ja konsuliedustuston henkilökuntaa koskevaa
lisäystä. Yksityiskohtaisten perustelujen teksti tulisi muuttaa vastaamaan
muuttunutta lakitekstiehdotusta.

19 §:n 1 momentin 9 kohta

Kohdan mukaan poliisi saisi luovuttaa poliisin henkilörekistereistä salassapito-
säännösten estämättä teknisen käyttöyhteyden avulla tai tietojoukkona tietoja,
jotka ovat tarpeen ulkoasiainhallinnon viranomaiselle passin tai muun matkus-
tusasiakirjan, viisumin sekä työntekijän oleskeluluvan, elinkeinoharjoittajan
oleskeluluvan tai muun oleskeluluvan antamista varten.

On huomattava, että Suomen edustustot myöntävät itse oleskelulupia vain poik-
keustapauksessa, jos kyse on ulkomaalaislain siirtymäsäännöksen mukaan aikai-
semman lainsäädännön mukaan ratkaistava asia. Sen sijaan edustustot ottavat
vastaan ulkomailla jätettyjä oleskelulupahakemuksia, joiden osalta päätöksen
luvan myöntämisestä tekee Maahanmuuttovirasto. Ulkoasiainministeriö myön-
tää ulkomaalaislain 69 §:n 3 momentin mukaan tilapäisen oleskeluluvan lähettä-
jävaltiota Suomessa edustavan diplomaatti- ja konsuliedustuston sekä kansainvä-
lisen järjestön Suomessa olevan toimielimen henkilökuntaan kuuluvalla ja hänen
perheenjäsenelleen sekä henkilökunnan yksityisessä palveluksessa olevalle hen-
kilölle, joka on lähettäjävaltion kansalainen. Ulkoasiainministeriö myöntää sa-
man lainkohdan mukaan tilapäisen oleskeluluvan ulkomaalaiselle diplomaatti- ja
konsuliedustuston rakennus-, korjaus- ja huoltotyön tekemistä varten.

Ehdotettua 19 §:n 1 momentin 9 kohdan sanamuotoa voitaisiin edellä olevien
huomioiden johdosta muuttaa esimerkiksi seuraavasti:

”ulkoasiainministeriölle ja Suomen edustustolle näiden toimivaltaan kuuluvan
passia tai *muuta* matkustusasiakirjaa, viisumia, työntekijän oleskelulupaa, elin-
keinoharjoittajan oleskelulupaa tai *muuta* oleskelulupaa *koskevan asian käsitte-
lemistä varten*”

32 §:n 3 kohta

Luonnostellussa 32 §:n 3 kohdan säännöksessä määriteltäisiin toimivaltaiset
Schengen-viranomaiset. Tähän määritelmään sisältyvä viittaus Suomen edustus-
toihin kaipaa päivitystä. Ulkoasiainhallinnon viranomaisten osalta eduskunnan
vastauksella 97/2009 vp hyväksytyssä lainsäädännössä (säädöskokoelmanume-

rot 456 - 460/2009) käytetään yleisesti nimitystä ulkoasiainministeriö ja Suomen edustustot (katso esimerkiksi poliisin henkilötietolain 3 §:n 3 momentin 2 - 4 luettelokohdat; säädöskokoelmanumero 457/2009). Kyseiseen viittauksen muotoiluun tulee olla vaikutusta myös sillä, että edellä mainitun mukaisesti Suomen edustustoissa ei enää käytännössä lainkaan myönnetä oleskelulupia.

Ehdotetun 32 §:n 3 kohdan sanamuotoa voitaisiin edellä olevien huomioiden johdosta muuttaa esimerkiksi seuraavasti (poistetut sanat eivät näy):

3) toimivaltaisilla Schengen-viranomaisilla poliisia, rajavartiolaitosta, tullilaitosta, yleistä syyttäjää, Maahanmuuttovirastoa, Liikenteen turvallisuusvirastoa, ulkoasiainministeriötä *sekä* Suomen edustustoa, jos ulkoasiainministeriö on antanut tarvittavan valtuuden viisumin myöntämiseen siinä palvelevalle nimetylle Suomen kansalaiselle;

42 §

Säännöksessä säädettäisiin osin viittausluonteisesti poliisin oikeudesta saada tietoja viisumitietojärjestelmästä (VIS) ja lyhytaikaista oleskelua varten myönnettäviä viisumeja koskevasta jäsenvaltioiden välisestä tietojenvaihdosta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen 767/2008/EY mukaisesti sekä tietoja rikoslain 34 a luvussa säädettyjen terrorismirikosten ja rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta Suomen ja muiden Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä annetun lain (1286/2003) 3 §:n 2 momentissa tarkoitettujen rikosten ehkäisemiseksi ja selvittämiseksi siten kuin jäsenvaltioiden nimeämien viranomaisten ja Europolin pääsystä tekemään hakuja viisumitietojärjestelmästä (VIS) terrorismirikosten ja muiden vakavien rikosten torjumiseksi, havaitsemiseksi ja tutkimiseksi tehdyssä neuvoston päätöksessä 2008/633/YOS säädetään.

Kyseessä olisi 1 momentin osalta toimivalta- ja viittaussäännöksen yhdistelmä, jossa määriteltäisiin poliisin tehtäviä VIS-asetuksen eri artikloissa tarkoitetuissa viranomaisrooleissa. Näitä VIS-asetuksen viranomaisrooleja ovat esimerkiksi toimivaltainen viisumiviranomainen, viranomainen, jolla on toimivalta suorittaa ulkorajojen ylityspaikoilla Schengenin rajasäännösten mukaisesti tai jäsenvaltioiden alueilla tarkastuksia sekä toimivaltainen turvapaikkaviranomainen. VIS-asetuksen 15 – 22 artiklaan kohdistuvan viittauksen mukaan poliisilla olisi tehtäviä, jokaisen kyseisissä artikloissa tarkoitettujen viranomaistyyppien osalta.

Ulkoministeriössä koordinoidaan Euroopan komissiolle tehtävät ilmoitukset VIS-asetuksen mukaan toimivaltaisista viranomaisista. Ulkoministeriön poliisilta saaman ilmoituksen mukaan poliisilla ei kuitenkaan olisi asemaa VIS-asetuksen 21 artiklassa tarkoitettuna sellaisena toimivaltaisena turvapaikkaviranomaisena, joka tekee VIS:istä hakuja sen määrittämistä varten, mikä jäsenvaltio on vastuussa turvapaikkahakemuksen käsittelystä asetuksen 343/2003/EY 9 ja 21 artiklan mukaisesti. Sen sijaan poliisi kyllä toimisi poliisin ulkoasiainministeriölle ilmoittaminen tietojen mukaan VIS-asetuksen 22 artiklan mukaisissa tilanteissa toimivaltaisena turvapaikkaviranomaisena. Näin ehdotetussa lainkohdassa tulisi ilmeisesti viitata vain VIS-asetuksen artikloihin 15 – 20 sekä 22. Ei liene kuitenkaan mahdotonta, että joko VIS-asetuksen tulkinnassa taikka poliisin tehtävissä tapahtuu 21 artiklan osalta muutoksia.

Ottaen huomioon VIS-asetuksen eri toimivaltaperusteiden tulkinnanvaraisuuden ja sen, että poliisin toimivallasta VIS-asetuksessa tarkoitettuihin viranomaisteh-

täviin säädetään muualla lainsäädännössä (esimerkiksi ulkomaalaislain 30 §:n 2 momentti ja 31 §:n 3 momentti), ulkoasiainministeriö suosittelee, ettei ehdotetussa säännöksessä viitattaisi VIS-asetukseen artiklatasolla.

Ehdotettua 42 §:n 1 momentin sanamuotoa voitaisiin edellä olevien huomioiden johdosta muuttaa esimerkiksi seuraavasti:

Poliisilla on oikeus saada teknisen käyttöyhteyden avulla tietoja Euroopan unionin viisumitietojärjestelmästä poliisille ulkomaalaislaissa säädetyn tehtävän suorittamiseksi siten kuin viisumitietojärjestelmästä (VIS) ja lyhytaikaista oleskelua varten myönnettäviä viisumeja koskevasta jäsenvaltioiden välisestä tietojenvaihdosta (VIS-asetus) annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EY) N:o 767/2008 säädetään.

Ulkoasiainministeriöllä ei ole huomautettavaa ehdotettuun toisen momentin säännökseen, jonka lopussa täsmennetään päätöksen toimeenpanon tapaa.

Laki henkilötietojen käsittelystä rajavartiolaitoksessa annetun lain muuttamisesta

22 §:n 1 momentin 17 kohta

Tämä kohta vastaa lakiteknisesti henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain muuttamisesta luonnostellun lakiehdotuksen 13 §:n 1 momentin 8 kohtaa.

Tässä viitattaisiin vastaavasti Rajavartiolaitoksen oikeuteen saada tehtäviensä suorittamista ja henkilörekisteriensä ylläpitämistä varten salassapitosäännösten estämättä ulkoasiainministeriön tietojärjestelmistä tiedot passi- ja viisumihakemuksista, oleskelulupa- ja työlupapäätöksistä sekä Suomessa lähettäjävaltiota edustavan diplomaatti- ja konsuliedustuston, kansainvälisen järjestön Suomessa olevan toimielimen ja muun samassa asemassa olevan kansainvälisen toimielimen henkilökuntaan kuuluvista sekä näiden perheenjäsenistä ja yksityisessä palveluksessa olevista henkilöistä rajaturvallisuuden ylläpitämistä, esitutkintaa, muuta tutkintaa sekä rajavartiolaitokselle ulkomaalaislaissa säädetyn tehtävän suorittamista varten.

Aikaisemmin lausunnolle toimitetusta luonnoksesta on muutettu sanamuotoa muun muassa siten, että viitataan passi- ja viisumipäätösten sijasta näitä koskeviin hakemuksiin. Ehdotukseen on lisätty myös ulkoasiainministeriön lausunnossa toivottu mahdollisuus luovuttaa Suomessa lähettäjävaltiota edustavan diplomaatti- ja konsuliedustuston, kansainvälisen järjestön Suomessa olevan toimielimen ja muun samassa asemassa olevan kansainvälisen toimielimen henkilökuntaan kuuluvia koskevia tietoja.

Kuten edellä on käynyt jo ilmi, ulkoasiainministeriöllä ei ole eduskunnan vastauksella 97/2009 vp hyväksytyn lainsäädännön mukaan lainkaan omaa passiasioiden tietojärjestelmää, vaan ulkoasiainhallinto käyttää poliisin ylläpitämää passirekisteriä (hallintoasiain tietojärjestelmä). Nyt ehdotettu sanamuoto, jossa oikeutetaan saamaan ulkoasiainministeriön tietojärjestelmistä tietoja passihakemuksista, ei vastaa nykyistä asiantilaa, jossa passeja koskevia tietoja ei ulkoasi-

ainhallinnossa lainkaan merkitä ulkoasiainministeriön rekistereihin vaan ne talletetaan suoraan poliisin passirekisteriin. Tästä tallettamisesta säädettäisiin henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain muuttamisesta luonnostellun lakiehdotuksen 14 §:n 1 momentin 3 kohdassa.

Näin ollen voidaan ehdotetun 22 §:n 1 momentin 17 kohdan osalta todeta, että mahdollinen sääntely olisi ulkoasiainhallinnon passitietojen osalta tarpeellinen vain, jos haluttaisiin säätää erikseen Rajavartiolaitoksen pääsystä ulkoasiainministeriön tai Suomen edustustojen poliisin passirekisteriin (hallintoasiain tietojärjestelmä) tallentamiin tietoihin. Tältä osin on mainittava, että henkilötietojen käsittelystä rajavartiolaitoksessa annetun lain 10 §:n 1 momentissa säädetään nykyisellään (22.7.2011/876), että hallintoasiain tietojärjestelmä voi sisältää tietoja, joita on tarpeen käsitellä poliisilain 1 luvun 1 §:n 2 momentissa tarkoitettujen rajavartiolaissa tai muualla laissa rajavartiolaitokselle säädettyjen tehtävien suorittamiseksi. On kuitenkin mahdollista katsoa, ettei henkilötietojen käsittelystä rajavartiolaitoksessa annetun lain 10 §:n 1 momentti yksinomaan oikeuttaisi Rajavartiolaitosta saamaan tehtäviensä suorittamista ja henkilörekisteriensä ylläpitämistä varten kyseisiä ulkoasiainministeriön ja edustustojen passitietoja käyttöönsä. Tältä osin mahdollinen 22 §:ään sijoitettava muotoilu voisi olla esimerkiksi seuraava:

"hallintoasiain tietojärjestelmästä tarpeellisia ulkoasiainministeriön ja Suomen edustustojen tallentamia passitietoja rajaturvallisuuden ylläpitämistä, esitutkintaa, muuta tutkintaa sekä rajavartiolaitokselle ulkomaalaislaissa säädetyn tehtävän suorittamista varten "

Ulkoasiainministeriöllä ei myöskään ole tietojärjestelmiä, jotka koskisivat edustustoissa jätettyjä oleskelulupahakemuksia (mukaan lukien työntekijän oleskelulupahakemukset), vaan näitä koskevat tiedot tallennetaan ulkomaalaisrekisteristä annetun lain (19.12.1997/1270) 3 §:n 1 momentissa mainittuun ulkomaalaisrekisterin hakemusasioiden osarekisteriin, jonka päävastuullinen rekisterinpitäjä on Maahanmuuttovirasto. Näin oleskelulupa- ja työlupapäätöksiä koskeva maininta tulisi poistaa pykälästä, koska ulkoasiainhallinnon oleskelulupia koskeviin ulkomaalaislain 69 §:ssä säädettyihin tehtäviin liittyvät tiedot luovutetaan Maahanmuuttoviraston toimesta (ehdotettu 22 §:n 1 momentin 18 kohta).

Ulkomaalaisrekisterin viisumiasioden osarekisterin, josta säädetään ulkomaalaisrekisteristä annetun lain 3 §:n 2 momentissa, tietojen luovutuksesta esitutkintaviranomaiselle on säädetty ulkomaalaisrekisteristä annetussa laissa. Kyseinen ulkomaalaisrekisteristä annetun lain 10 §:n 1 momentin 2 kohdan säännös mahdollistaa tietojen luovuttamisen rikosten ehkäisemistä ja paljastamista sekä rikoksen johdosta toimitettavaa esitutkintaa varten. Viisumiasioden osarekisteri, josta käytetään nimitystä SUVI, sisältää Suomen edustustoista haettujen Schengen-viisumeiden kansallisesti tallennettavat tiedot.

Lisäksi on mainittava, että ulkomaalaisrekisteristä annetun lain 3 §:n 3 momentin mukaisesti ulkomaalaisrekisteriä (sisältäen viisumiasioden osarekisteri) pitää ja käyttää myös Rajavartiolaitos, jolloin se saa tietoja ulkomaalaisrekisteristä annetun lain 2 §:n mukaisen käyttötarkoituksen nojalla muun muassa ulkomaalaisten maahantuloa ja maastalähtöä sekä oleskelua ja työntekoa koskevien asioiden käsittelyä, päätöksentekoa ja valvontaa varten (ulkomaalaisrekisteristä annetun lain 2 §:n 2 momentti).

Näin ei ole aivan selvää, miltä osin olisi tässä tarpeellista säädellä Rajavartiolaityönsä pääsystä ulkomaalaisrekisterin viisumiasioiden osarekisterin tietoihin. Ainakin olisi tarpeen säädellä ehdotetun mukaisesti Rajavartiolaityönsä oikeutta saada Suomessa lähettäjävaltiota edustavan diplomaatti- ja konsuliedustuston, kansainvälisen järjestön Suomessa olevan toimielimen ja muun samassa asemassa olevan kansainvälisen toimielimen henkilökuntaan kuuluvia koskevia tietoja. Rajavartiolaityönsä pääsyä ulkoasiainministeriön tai Suomen edustustojen poliisipassirekisteriin (hallintoasiain tietojärjestelmä) merkitsemiin tietoihin olisi myös mahdollista säädellä yllä annetun mallin mukaisesti.

28 §:n 1 momentin 11 kohta

Kohdan mukaan Rajavartiolaityönsä saisi luovuttaa salassapitosäännösten estämättä teknisen käyttöyhteyden avulla tai tietojoukkona tietoja, jotka ovat tarpeen ulkoasiainministeriölle ja Suomen edustustolle näiden toimivaltaan kuuluvan passin tai muun matkustusasiakirjan, viisumin sekä työntekijän oleskeluluvan, elinkeinoharjoittajan oleskeluluvan tai muun oleskeluluvan antamista varten.

Ulkoasiainministeriön huomiot vastaavat henkilötietojen käsittelystä poliisitoimissa annetun lain muuttamisesta luonnostellun lakiehdotuksen 19 §:n 1 momentin 9 kohdan osalta esitettyä.

On huomattava, että Suomen edustustot myöntävät itse oleskelulupia vain poikkeustapauksessa, jos kyse on ulkomaalaislain siirtymäsäännöksen mukaan aikaisemman lainsäädännön mukaan ratkaistava asia. Sen sijaan edustustot ottavat vastaan ulkomailla jätettyjä oleskelulupahakemuksia, joiden osalta päätöksen luvan myöntämisestä tekee Maahanmuuttovirasto. Ulkoasiainministeriö myöntää ulkomaalaislain 69 §:n 3 momentin mukaan tilapäisen oleskeluluvan lähettäjävaltiota Suomessa edustavan diplomaatti- ja konsuliedustuston sekä kansainvälisen järjestön Suomessa olevan toimielimen henkilökuntaan kuuluvalla ja hänen perheenjäsenelleen sekä henkilökunnan yksityisessä palveluksessa olevalle henkilölle, joka on lähettäjävaltion kansalainen. Ulkoasiainministeriö myöntää saman lainkohdan mukaan tilapäisen oleskeluluvan ulkomaalaiselle diplomaatti- ja konsuliedustuston rakennus-, korjaus- ja huoltotyön tekemistä varten.

Ehdotettua 19 §:n 1 momentin 9 kohdan sanamuotoa voitaisiin edellä olevien huomioiden johdosta muuttaa esimerkiksi seuraavasti:

”ulkoasiainministeriölle ja Suomen edustustolle näiden toimivaltaan kuuluvan passia tai muuta matkustusasiakirjaa, viisumia sekä työntekijän oleskelulupaa, elinkeinoharjoittajan oleskelulupaa tai muuta oleskelulupaa koskevan asian käsittelemistä varten”

39 b §

Säännös vastaisi henkilötietojen käsittelystä poliisitoimissa annetun lain muuttamisesta luonnostellun lakiehdotuksen 42 §:n säännöstä. Siinä säädettäisiin osin viittausluonteisesti Rajavartiolaityönsä oikeudesta saada viisumitietojärjestelmästä (VIS) ja lyhytaikaista oleskelua varten myönnettäviä viisumeja koskevas- ta jäsenvaltioiden välisestä tietojenvaihdosta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen 767/2008/EY sekä tietoja rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta Suomen ja muiden Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä annetun lain (1286/2003) 3 §:n 2 momentissa tarkoitettujen, Rajavartiolaityönsä

toimivaltaan kuuluvien rikosten ehkäisemiseksi ja selvittämiseksi siten kuin jäsenvaltioiden nimeämien viranomaisten ja Europolin pääsystä tekemään hakuja viisumitietojärjestelmästä (VIS) terrorismirikosten ja muiden vakavien rikosten torjumiseksi, havaitsemiseksi ja tutkimiseksi tehdyssä neuvoston päätöksessä 2008/633/YOS säädetään.

Kyseessä olisi 1 momentin osalta toimivalta- ja viittaussäännöksen yhdistelmä, jossa määriteltäisiin Rajavartiolaitoksen tehtäviä VIS-asetuksen eri viranomaisrooleissa. VIS-asetuksen viranomaisrooleja ovat esimerkiksi toimivaltainen viisumiviranomainen, viranomainen, jolla on toimivalta suorittaa ulkorajojen ylityspaikoilla Schengenin rajasäännösten mukaisesti tai jäsenvaltioiden alueilla tarkastuksia sekä toimivaltainen turvapaikkaviranomainen. VIS-asetuksen 15 ja 17 - 20 artiklaan kohdistuvan viittauksen mukaan poliisilla olisi tehtäviä, kaikkien kyseisissä artikloissa tarkoitettujen viranomaistyyppien osalta. Lainkohdan luonnostelluissa yksityiskohtaisissa perusteluissa mainitaan, että Rajavartiolaitoksen tiedonsaantioikeus on rajatumpi kuin poliisilla, jolla on turva-paikkatutinnan johdosta oikeus asetuksen 15—22 artiklassa tarkoitettuihin tietoihin.

Ulkoministeriössä koordinoidaan Euroopan komissiolle tehtävät ilmoitukset VIS-asetuksen mukaan toimivaltaisista viranomaisista. Ulkoministeriön Rajavartiolaitokselta saaman ilmoituksen mukaan Rajavartiolaitoksella olisi kuitenkin asema myös VIS-asetuksen 16 artiklassa tarkoitettuna toimivaltaisena viisumiviranomaisena sekä myös 22 artiklan mukaisissa tilanteissa toimivaltaisena turvapaikkaviranomaisena. Näin ehdotetussa lainkohdassa tulisi ilmeisesti viitata vain VIS-asetuksen artikloihin 15 – 20 sekä 22. Rajavartiolaitokselta saadun ilmoituksen mukaan sen toimivalta olisi näin vastaava kuin poliisilla. Ei liene kuitenkaan mahdotonta, että joko VIS-asetuksen tulkinnassa taikka Rajavartiolaitoksen tehtävissä tapahtuu myös 21 artiklan osalta muutoksia.

Ottaen huomioon VIS-asetuksen eri toimivaltaperusteiden tulkinnanvaraisuuden ja sen, että Rajavartiolaitoksen toimivallasta VIS-asetuksessa tarkoitettuihin viranomaistehtäviin säädetään muualla lainsäädännössä (esimerkiksi niin sanotun viisumiasetuksen 810/2009/EY 4 artiklan 2 kohdassa, tähän viittaavassa ulko-maalaislain 30 §:n 1 momentissa sekä 31 §:n 2 – 3 momentissa), ulkoasiainministeriö suosittelee, ettei ehdotetussa säännöksessä viitattaisi VIS-asetukseen artiklatasolla.

Ehdotettua 39 b §:n 1 momentin sanamuotoa voitaisiin edellä olevien huomioiden johdosta muuttaa esimerkiksi seuraavasti:

Rajavartiolaitoksella on oikeus saada teknisen käyttöyhteyden avulla tietoja Euroopan unionin viisumitietojärjestelmästä sille laissa tai suoraan velvoittavassa Euroopan unionin säädöksessä säädetyn tehtävän suorittamiseksi siten kuin viisumitietojärjestelmästä (VIS) ja lyhytaikaista oleskelua varten myönnettäviä viisumeja koskevasta jäsenvaltioiden välisestä tietojenvaihdosta (VIS-asetus) annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EY) säädetään.

Ulkoasiainministeriöllä ei ole huomautettavaa ehdotettuun toisen momentin säännökseen, jonka lopussa täsmennetään päätöksen toimeenpanon tapaa.

Lausunto

Ulkoasiainministeriö pitää ehdotuksia tarpeellisina. Ehdotusten jatkotyöstäminen on kuitenkin tarpeen lausunnossa esille otettujen yksityiskohtien osalta.

Valtiosihteeri

Pertti Torstila

Lainsäädäntösihteeri

Veli-Pekka Rautava

Liitteet

-